

Problem med inomhusluften kan vara besvärliga och bero på många olika faktorer. Mätningar och utredningar ger inte alltid entydiga svar. Det kan kräva både tid och pengar att komma på den rätta tekniska lösningen, och inte ens det är någon garanti för att man ska lyckas lösa alla problem. En dåligt skött process och misslyckad kommunikation kan ställa till stor skada. Bristande kommunikation mellan parterna kan skapa missförstånd och ge upphov till ryktesspridning. Resultatet kan bli att svårigheterna kvarstår eller rentav förvärras trots att de fysiska problemen i arbetsmiljön har blivit åtgärdade. De tekniska och ekonomiska resurser man har lagt ut på att lösa problemen riskerar då att gå till spillo, och i värsta fall kan situationen leda till en långvarig negativ utveckling inom arbetsgemenskapen.

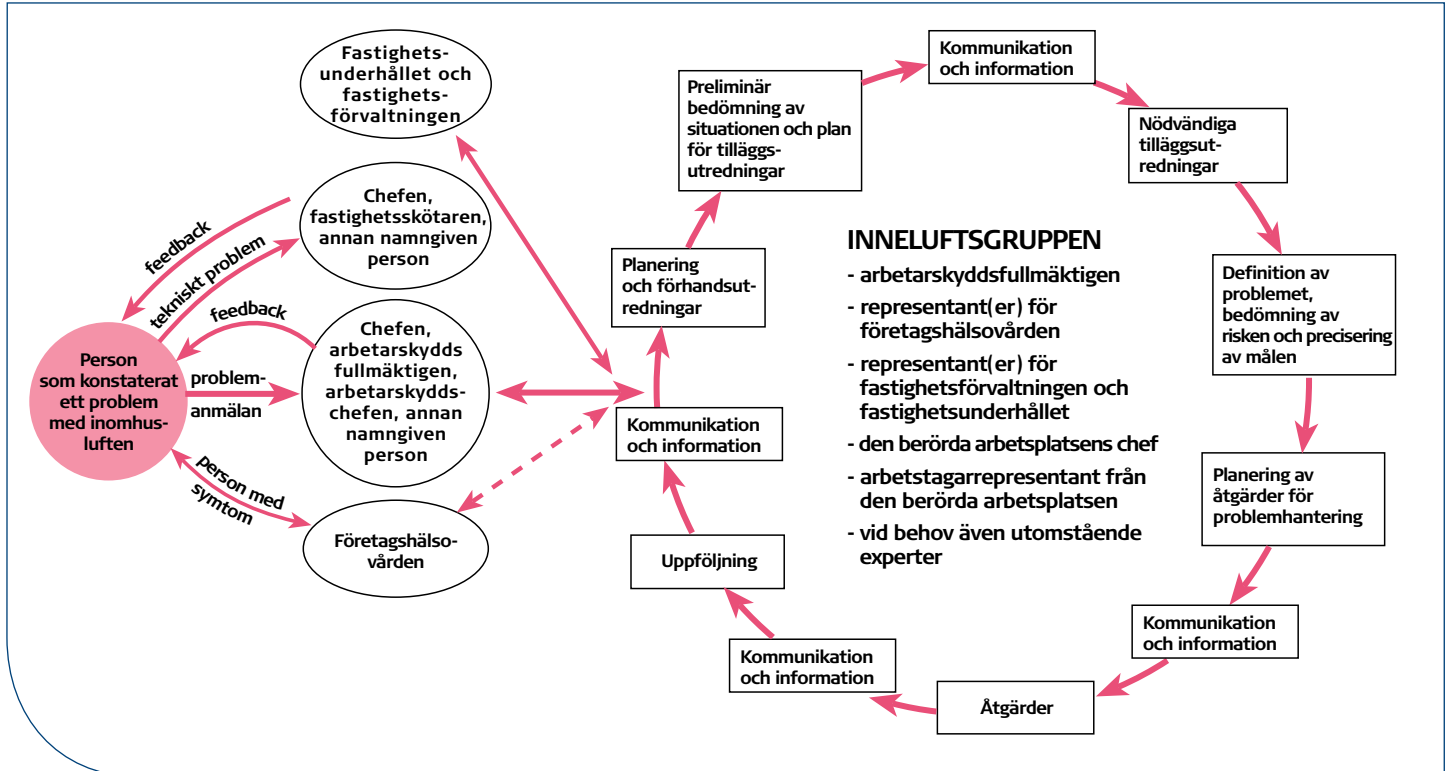
Arbetshälsoinstitutet har utvecklat en handlingsmodell som underlättar hanteringen av svåra inomhusluftproblem. Modellen har tagits fram och testats i samarbete med aktörer på olika arbetsplatser. Med hjälp av modellen kan man förhindra att problemet utvecklas till en långvarig och komplicerad konfliktsituation. I modellen framhävs verksamhetens karaktär av målinriktad och långsiktig process. Modellen framhäver betydelsen av ett delaktighetsfrämjande

arbetsätt och ett nära samarbete mellan de olika aktörerna (fastighetsägaren, fastighetsunderhållet, arbetarskyddet och företagshälsovården). I modellen beaktas alla sidor av problemlösningssprocessen, både de tekniska aspekterna och processens mänskliga och sociala sidor (arbetsgemenskapsaspekterna).

Kom överens om arbetsformerna på förhand

Modellen bygger på att man på arbetsplatsen tillsätter en mångprofessionell "innetluftsgrupp". Modellen berör också frågor av förebyggande karaktär, men det centrala är hanteringen av problemsituationer. Det är lättare att hantera problem, om man redan på förhand har gått igenom hur man ska gå tillväga för att hantera potentiella problemsituationer.

Vid entydiga och lättidentifierade problem av teknisk art - t.ex. driftsstörningar i ventilationssystemet, drag från fönster och kalla värmeelement - räcker det med att följa de normala anmälningsrutinerna och se till att man tillämpar god praxis för drift och underhåll av fastigheter. Innetluftsgruppen bör kopplas in t.ex. vid rapporter om olägenheter och symptom som pekar på arbetsmiljöproblem av mera omfattande art. Innetluftsgruppen bör anlitas också i sådana

Faktablad 17 • Handlingsmodell för lösning av problem med inomhusluften

situationer där problemen ger upphov till utbredda farhågor eller motsättningar inom arbetsgemenskapen.

Inneluftsgruppen kan fungera både som forum för hantering av problemsituationer och som samordnare av det förebyggande arbetsmiljöarbetet.

Hur man hanterar problemsituationer

Handlingsmodellen kan sammanfattas i följande huvudpunkter:

- Inneluftsgruppen tar fram en problemhanterings- och kommunikationsplan baserad på diskussioner där man använder sig av alla medverkande yrkesgruppers sakkunskap och håller en enhetlig linje utåt.
- Gruppen samlar in bakgrundsdata, gör inspektioner och dokumenterar situationen.
- Man gör en preliminär bedömning av situationen, planerar nödvändiga tilläggsutredningar och upprättar en tidsplan.
- Problemet preciseras, man gör en riskbedömning och ställer upp konkreta, mätbara mål.
- Man fattar beslut om riskhantering: planering av arbetet, upprättande av en tidsplan och genomförande av korrigerande åtgärder.
- Man genomför en slututvärdering.
- Under hela processen bör man se till att informationsgången och riskkommunikationen fungerar bra.

Lösning av problem med inomhusluften kräver mångprofessionellt samarbete

Att lösa problem med inomhusluften förutsätter ett omfattande och intensivt mångprofessionellt samarbete. Detta är något som endast ett fåtal arbetsplatser har färdiga rutiner för.

Ett fungerande mångprofessionellt samarbete bygger på en välorganiserad samarbetsstruktur och ett medvetet utvecklingsarbete. Mångprofessionellt samarbete kräver att man sammanjämkar olika intressen och olika yrkesgruppers arbetspraxis. Det är viktigt att man tydliggör de olika aktörernas roller, och att man diskuterar sig fram till en gemensam målsättning. Att utarbeta nya samarbetsformer är ofta mycket arbetskrävande, speciellt då den uppgift som gruppen har att lösa gäller komplicerade inomhusluftproblem. Gemensamma kurser och arbetsplatsbesök skapar en god grund för ett framgångsrikt samarbete på jämlika villkor. Arbetet bör genomsyras av respekt för alla parter yrkeskunnande och beakta de erfarenheter som användarna av lokalerna besitter.

Kommunikationen har en central roll

Kommunikation handlar inte bara om informationsförmedling, utan också om ett ömsesidigt utbyte av åsikter. I en delaktighetsfrämjande kommunikationsprocess får alla parter komma till tals och känna att de blir hörda. När diskussionen handlar om hälsorisker rör man sig på ett känsloladdat område, vilket ibland kan leda till konflikter. Då kan det ofta kännas lättare att undvika sådana frågor som upplevs som känsloladdade eller kontroversiella. Men om man undviker

att diskutera känsloladdade frågor, riskerar man att situationen kompliceras ytterligare.

En handlingsplan för hantering av problem med inomhusluften bör också inbegripa en plan för hur man ska sköta kommunikationen. Följande fyra frågor bör beaktas i planen:

- Hur bör man gå tillväga i inneluftsgruppen för att få fram nödvändig information från användarna av lokalerna?
- Vilka frågor bör inneluftsgruppen informera användarna om, i vilket skede och på vilket sätt?
- Hur kan man förbättra den interna informationen och kommunikationen inom inneluftsgruppen?
- Hur sköter man kommunikationen utåt, med medierna?

Vid planeringen av kommunikationen är det bra att utgå från WHO:s principer för effektiv kriskommunikation (Outbreak communication, WHO 2005):

- Skapa och upprätthåll förtroendet för verksamheten
- Gå tidigt ut med information
- Var öppen och transparent
- Respektera människors oro
- Gör upp en plan för kommunikationen

Ytterligare information:

Lahtinen M., Lappalainen S., Reijula K. **Sisäilman hyväksi**. Toimintamalli vaikeiden sisäilmaongelmien ratkaisuun. Työterveyslaitos 2006.

Lahtinen M, Ginström A, Harinen S, Lappalainen S, Tarkka O, Unhola T. **Selätä sisäilmastokiista - viesti viisaasti**. Työterveyslaitos, Helsinki 2010.

Mer information om handlingsmodellen och utbildning i ämnet:

Sanna Lappalainen, tfn 030 474 2961, sanna.lappalainen@ttl.fi

Marjaana Lahtinen, tfn 030 474 2931, marjaana.lahtinen@ttl.fi

Heidi Salonen, tfn 030 474 2937, heidi.salonen@ttl.fi

Mer information om problem med inomhusluften:

www.ttl.fi/sisaymparisto

www.ttl.fi/